

De Herald

door de

Bereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 19 December 1920. N°. 2239.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58—80, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden / 1.50 bij vooruitbetaling voor het buitenland en Ned.-Indië per jaar / 7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers / —.15. Advertentie: van 1 tot 5 regels / 1.25, met inbegrip van bewijnummer, voor elken regel meer / —.25. Aanvragen en vermelding van leedgaven / —.12 per regel.

Het woord hetwelk de Heere ons heeft verkondigd.

(KERSTFEEST)

Laat ons dan heengaan naar Bethlehem, en laat ons zien het woord, dat er geschied is, hetwelk de Heere ons heeft verkondigd.

Lukas II: 15b.

Voor een beraden herdenken van Jezus' geboorte is het niet ondienstig ons te bezinnen zoo op het verschil, als op de overeenkomst waarin, ten opzichte van het Kindeken liggende in de kribbe, en de herders en wij staan.

Het verschil zit 'm allereerst hierin, dat wat voor de herders 'heden' was, voor ons 'verleden' is. Wie zich op dit verschil in tijd niet bezint, verwart zooal niet eigen dan toch ander bewustzijn. Prediking op Kerstdag met 'n hoogdravend: 'Heden is de Zaligmaker geboren!' — er in, loopt groot gevaar, althans bij sommige hoorders den waan te wekken, dat dit nu pas gebeurd is. Het is er dan mee als wanneer, op den dag van het koperen-bruilloufscenarium, de kinderen zouden meenen, dat hun vader en moeder nu eerst getrouwd waren.

Maar het verschil zit, bij nader bezinning, nog dieper. De zaak of het feit zelf werd voor de herders in den meest letterlijken zin beteekend. 'En dit', zoo had de engel gezegd, 'zal u het tekenen zijn, gij zult 'n Kindeken vinden in doeken gewonden, en liggende in de kribbe.' 'n Pasgeboren ingewikkeld kind, liggende in 'n kribbe, in 'n voederbak voor het veen, en met dit liggende in 'n kribbe' was het zoo iets eijens, dat dit tekenen voor de herders een 'bewijzend teken' was. Zeker, de mogelijkheid bestond, dat in dien nacht te Bethlehem nog meer kinderen geboren waren. Na eerst gewassen en, zooals dat nog in Palestina gebruik is, met zout te zijn ingewreven, werden de beentjes van zoo'n kindje dan rechteut en dicht naast elkaar, en de armpjes langs het lijfje gelegd en dan het lichaampje met smalle, lange strooken van katoen of linnen stevig omwonden, zoodat alleen het hoofdje vrij bleef. Maar zoo'n pasgeboren ingewikkeld kindje dan neer te leggen in 'n voederbak, waarin het gedorschte stroo en de gerst voor os en ezel of geit was gestort, was toch geen bewijst.

Met dit bewijzend teken, wijzend op zoo singuliere omstandigheid, hadden de herders om in het kleine Bethlehem te vinden, dien nacht dus niet lang te zoeken. Maar, het Kindeken Jezus ligt nu niet meer te Bethlehem in de kribbe, en viel het voor de herders onder de zlotuiglijke ervaring, m. a. w. hebben zij het kindje gezien met hun oogen en konden zij het zelfs tasten met zacht streelende hand, — bij ons is van dit alles geen sprake. Ook daarop te wijzen mag 'n prediking op den Kerstdag niet verzuimen. Het ware 'n zonde van nalatigheid tegenover niet doordenkende hoorders. 'n Zonde gelijksoortig als van dien prediker, welke, door I Johannes 1 vers 1 tot tekst van zijn introductie te nemen, den indruk wekte en bij sommige hoorders vastzette, alsof hij iets van Jezus met zijn ooren gehoord, met zijn oogen gezien en met zijn handen getast had.

Zeg nu dat dit alles zeer nuchtere opmerkingen zijn, ik zal het nu niet tegen spreken. Maar toch hoe koel-verstandelijk ook, zijn ze voor een beraden herdenken van Jezus geboorte, voor een bezonnen Kerstviering, niet overbodig.

Dat de Heere Jezus, na ten hemel te zijn geaven, nu en nergens meer lichamenlijk op aarde is, moet in ons aller bewustzijn, ook in dat der eenvoudigen en in dat der kinderen onder ons, vast staan. Vast staan, dat ook Hij, 'van tijd noch eeuwigheid gemeten,' voor ons boven tijd en ruimte verheven is en ook niet meer is het Kindeken in de kribbe.

Maar bezinnen wij ons nu ook op de overeenkomst tusschen ons en de herders ten opzichte van het Kindeke liggende in de kribbe.

Die overeenkomst ligt in hun tot elkaar zeggen: 'Het woord dat de Heere ons heeft verkondigd.'

Daarin en daarin ook alleen.

Want het: 'Laat ons dan heengaan naar Bethlehem en laat ons zien het woord, dat er geschied is,' waarin, gelijk ook op andere plaatsen in de Schrift, 'woord' voor 'zaak' of 'feit' staat, — geldt niet voor ons. Wij kunnen dat feit niet zien, niet zien met onze oogen, niet ervaren. Maar wel geldt voor ons, evenals voor hen, dat het woord of het

feit van de geboorte van hunnen en onzen Zaligmaker door den Heere is verkondigd, is bekend gemaakt, is openbaar. Zij het dan ook nog met dit verschil, dat de Heere het aan hen openbaarde door middel van den engel en aan ons door middel van de Schrift.

De engel brengt voor de herders de geboorte van het Kindeken, van den Messias, in verband met diens Werk, want hij spreekt van den jonggeborene als van den Zaligmaker. Reeds bij Zijn geboorte dus begint dit zaligmaken, en daarom is die geboorte dan ook een heilsfeit.

Wat waarde voor ons heeft, omdat het onze tijdelijk-aardsche behoeften bevredigt, en ons dus gelukkig maakt, herdenken en gedenken wij, en om het herdenken niet te vergeten, maken wij de dagen waarop dat geluk begon, of waarop harmonie tusschen onzen toestand en onze behoeften ontstond, tot feest- of vier-dagen. Wij vierten onze jaardagen en die der onzen, want hoe zwaar de gang van het leven vaak zijn kan, het leven op zichzelf heeft zijn waarde, omdat de ons ingeschapen levensdrijf er door bevredigd wordt. In het gezinsleven zooals het behoort te zijn, vierten wij en herdenken wij feestelijk den trouwdag, omdat die dag voor man en vrouw en voor hun kinderen waarde heeft.

Zouden wij dan niet herdenken, feestelijk gedenken, de heilsfeiten? Niet vierten de dagen, waarop wij ons die feiten herinneren. Feiten, die niet alleen onze tijdelijk-aardsche, maar ook onze eeuwig-hemelsche behoeften bevredigen? Zouden wij dan, onder die heilsfeiten, niet gedenken den dag der geboorte van onzen Zaligmaker, de naast-eerste schakel in de gulden keten van Zijn, tot onze zaligheid noodig, aardeleven?

Zeker, men kan dit feit en behoort het te gedenken elken dag, maar in 'den strijd om het bestaan', voor velen vooral in onze dagen zoo bang, is ons bewustzijn vaak zoo vervuld met tijdelijk-aardsche bedenkingen, dat de eeuwigheids-gedachten, ook die welke aan het feit van Christus geboorte verbonden zijn, er maar al te dikwijls uit verdronken zijn. En daarom is ook deze dag van stil-gedenken zeker voor ons niet overbodig.

Maar, zult gij zeggen, de Schrift kent geen Kerstdag en zijn viering is er ons nergens in geboden. Ik zal het u weer niet tegenspreken, doch veroorloof mij de opmerking, dat ook het toelaten van vrouwen tot het H. Avondmaal en het doopen van kinderen niet in de Schrift is geboden. En bovendien het, reeds in de dagen der Apostelen, verschuiven van den Sabbath of Rustdag van den laatsten naar den eersten dag der week en dan bepaaldelijk als viering van en gedenkdag van het heilsfeit van Jezus Opstanding, mag ons Christenen het er voor doen houden, dat ook de viering van den gedenkdag van Jezus geboorte Gode welgevallig zal zijn.

De dag of liever de nacht van Jezus geboorte, bekend aan Maria en Josef, werd onder de andere menschen, door den engel het eerst bekend gemaakt aan de herders. In Zijn naaste omgeving moge die dag al bekend zijn gebleven, de menschen uit later eeuw wisten hem niet meer, en zooveel is wel zeker, dat het niet 25 December is geweest. Deze winterdag toch valt in Palestina in den regentijd. Wel sneeuwt het daar in dien tijd betrekkelijk weinig, maar daarentegen stort er zooveel regen, dat het doordrenkte land hem niet meer verzwelgen kan. Het is dus reeds daarom moeilijk aantonen, dat in dezen regentijd herders met hunne kudde in het veld zouden zijn.

Maar bovendien weten wij, dat het in Palestina gewoonte was de kudde in Maart op het land drijven en reeds in November op stal te zetten. De dag van 25 December, als geboortedag des Heeren, dateert dan ook eerst van de 4e eeuw.

Vóór dien tijd werd, bijkans algemeen, sedert de 3e eeuw, het Epiphanië-feest, dus genoemd naar het Griekse woord 'epiphaneia' of verschijning, gevierd, maar nog geen Kerstfeest. Dit Epiphanië-feest viel op den 6en Januari, waarbij dan Jezus' doop en ook wel zijn geboorte herdacht werd, maar het laatste bepaaldelijk in verband met de komst van de Wijzen uit het Oosten. De vaststelling op 25 December als geboortedag van den Heiland, hangt samen met een praktijk der Kerk welke zij ook in later eeuw op het gebied van de Zending gevolgd heeft en wel, door, op één zelfden tijd een christelijk feest in te stellen

waarop een heidensch feest wordt gevierd, het laatste door het eerste te verdringen. En zoo is dan, in verband met de Saturnaliën of het feest van den als Zonnegod vereerd Saturnus, dat in December viel, en het feest der Brumaliën of van den 'kortsten dag', waarop de zon weer uit de wintersche donkerheid als de onoverwinnelijke te voorschijn komt, de 25ste December als de dag van de geboorte van Christus gekozen.

Als Kerst, als Krist- of als Christus-dag. De naam 'Kerst-mis' daakt dit feest aan de omstandigheid, dat voor de Roomschen de Mis van 25 December het middelpunt van het Kerstfeest is.

Zoo is dan de gedachte, die voortat bij de Saturnaliën, het gedenken aan de gouden eeuw, en de gedachte, die voortat bij de Brumaliën, het gedenken van het de duisternis overwinnend licht, in de vaststelling van Jezus geboortedag op 25 December gechristianiseerd.

Woorden des Heeren als dat van Mth. 19: 28 waarin Hij spreekt van de 'wedergeboorte' en wel in den zin van 'wedergeboorte der wereld', en als dat van Joh. 8: 12 waarin Hij van zichzelf spreekt als het 'Licht der wereld', — geven aan de keuze van 25 December, zij het dan ook niet zoo bedoeld, zelfs een zekere symboliek.

Doch genoeg over de bedingen tot bezonnen viering van Kerstfeest.

Trachten wij nu eerst van het feit zelf, dat er geschied is en dat voor vierend herdenken de beweegreden is, ons een voorstelling te maken.

Dit feit, zooals het niet voor onze, maar voor de oogen der herders zich vertoont, is 'n pasgeboren ingewikkeld kindeken in 'n kribbe.'

Dat 'kribbe' heeft een min juiste voorstelling gewekt.

Aan het denkbeeld van 'kribbe' of voederbak voor het veen verbond zich onwillekeurig de gedachte aan 'n stal, waardoor dan de traditie ontstond, dat onze Zaligmaker geboren is in 'n veestal. De dichtende verbeelding heeft dien stal met 'n os en 'n ezel bevolkt en de overlevering heeft er een rotsgrut nabij Bethlehem van gemaakt, boven welke dan Keizerin Helena de kerk 'Mariae de praesepio' of de 'kerk voor Maria van den stal' liet bouwen.

Bij allen eerbied, dien ook ik voor de overlevering heb, dunkt mij dat deze met het enkele woord 'voederbak' op vrij wankelen grond rust. Maar bovendien is er alles voor om het ons zoo voortestellen, dat onze Heiland in een der dorpsuizen van Bethlehem is geboren. De Schrift zegt niets van een geboorte in 'n stal, en wat wij weten omtrent de inrichting van zoo'n dorpsuizen, verklaart voldoende het voorkomen van het woord 'kribbe' in het Evangelieverhaal. Toen Jozef, de timmerman, uit Nazareth met Maria voor de beschrijving naar Bethlehem was gekomen, konden zij, wijl het stadje, wegens de beschrijving, vol vreemdelingen was, geen onderkomen vinden in de 'herberg', de Karavanseraal van Bethlehem, de plaats waar reizigers hun uitrust namen. Men denke hier ook aan de 'herberg' waarin de Samaritanen den door roovers bijkans vermoorde deed opnemen. Dat ze toen een onderkomen hebben gezocht en gevonden in een of ander dorpsuizen en niet in 'n veestal is, wijl de Schrift, zooals ik reeds opmerkte, niets zegt van een 'stal' en ook, wijl er in de dorpsuizen 'voederbakken' waren, is minstens een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid.

Zulk een dorpsuizen in Palestina nu bestond en bestaat nog uit slechts één vertrek.

Dit één vertrek heeft twee deelen. Het voorste en laagste gedeelte, met een naakten vloer, het achterste en het hoogere, waar men met een paar steenen treden naar opklom, is slaap- en huiskamer en tevens keuken. Aan weerszijden van de steenen treden zijn, gelijk met den vloer van de kamer, de kribben of voederbakken. In die woonkamer, en zeker wel niet in nachtelijke donkerheid, heeft dan Maria haar eerstgeborene gebaard. Hem in doeken gewonden en, bij gebrek van windsels, in doeken nog warm van haar eigen lijf. Hem toen neergelegd in de kribbe, in den voederbak. In den toen leegen voederbak, want wel was het lagere deel van het vertrek de stal waar 's winters os en ezel en geit stonden, maar het was toen geen winter.

Het Kindeken in doeken gewonden en liggende in de kribbe. En dit Kindeken is de Zaligmaker, welke is Christus de Heere. Dus is het door den Heere verkondigd, bekend gemaakt aan de herders.

En al wat daar in het Evangelie om heenligt, die in glansen van heerlijkheid plotseling vóór de herders staande en tot hen sprekende engel; dat straks, even plotseling met dien engel verschijnende hemelsche heilige God prijzende en zeggende, wat wij noemen hun 'zang', — het is alles niet maar voortbrengsel der dichtende verbeelding welke de eerste Gemeente van Jezus, als die van Buddha of Zoroaster, om haar pasgeboren stichter heeft gewonden. Neen, het is alles realiteit, werkelijkheid, die ons de Heere in zijn Woord openbaart, en wij zouden er dan ook niets van weten, het zou ons verborgen zijn, indien onze God het ons niet dus had bekendgemaakt; want wij zijn er niet bij geweest.

Ook Maria niet, want die was in 't huis en niet met de herders in het veld. Dit alles wat ik zooveen noemde, is dan ook geen geloofservaring geweest van Maria, maar de herders hebben het haar verteld, en zij heeft toen al deze woorden bewaard, diep laten inzielen in haar bewustzijn, ze overleggende, hun zin met haar denken verbindend, in haar hart, zooals ook Daniel van wat niet door menschen, maar door een droom God hem had bekendgemaakt, schreef: 'doch ik bewaarde dat woord in mijn hart.' (Daniel 7: 8.)

Maria heeft later zich dat al herinnerd en als het dan in haar bewustzijn weer opkwam, heeft zij er ook van gesproken tot haar medegeloovigen. Zoo is het overgeleverd aan de eerste Gemeente, en toen Lukas zijn Evangelie schreef ten behoeve van Theofilus, had hij, vooraf alles naarstiglijk onderzoekend, ook uit deze bron geput. Toch is wat hij schreef niet maar menselijke overlevering, want ook deze Bijbelschrijver was maar niet enkel 'verlicht', doch bij zijn schrijven, zij het ook niet als onpersoonlijk muziek-instrument waarop de speler speelt, verkeerde hij onder de inwerking van de Theopneustie, van de inspiratie Gods en is ook dit zijn schrift, als al de Schrift, van God 'ingegeven.'

Het Kindeken in doeken gevonden en liggende in de kribbe.

Het ingewikkeld Kindeken.

Dat is dit Kindeken in meer dan één zin.

Ook in dien zin waarin men spreekt van een ingewikkeld en daarom voor het denken moeilijk oplossen vraagstuk.

Toen eenige maanden vroeger het kindeken Johannes aan Zacharias en Elisabeth geboren was, zeiden allen, die in het geboorte van Juda gehoord hadden van wat daarvoor en daar na was geschied: 'Wat zal toch dit kindeke wezen?' Dat was een vraag der verwondering.

Nog geweldig dringt deze vraag aan het denken zich op in betrekking tot het Kindeke in de kribbe.

Uit de verwondering wordt de drang naar weten geboren.

Maar de wereld waarin men zich verveelt, doordat men zich over niets meer verwondert, en dat is niet alleen de wereld van hooger, maar ook van lager stand, deze wereld, waarin dan ook geen weten wordt gebaard, heeft de vraag wat het Jezus-kind is, uitgeschakeld. En als zij nog Kerstfeest viert doet zij het op een wijze, die met haar uitbundige vrolijkheid en met haar geschenken-geven en ontvangen, doet denken aan de Saturnaliën, zonder dat zij, als de heidenen op dit hooft feest, ook denkt aan de gouden eeuw en nog veel minder aan de wedergeboorte der wereld. Deze wereld toch, waarin men zich verveelt, stelt noch in verleden noch in toekomst belang.

De wereld waarin men zich niet verveelt, doordat men er het zich verwonderen nog niet verlerd heeft, de wereld van de niet christelijke denkers meent te weten wat het Kindeken in de kribbe is.

Haar weten daaromtrent kan echter geen aanspraak maken op algemeene geldigheid. Deels weet zij wel van een ideaal der menscheit, maar ook dat in den mensch Jezus van Nazareth, dit ideaal der menscheit niet verschenen is.

Deels weet zij, dat in de religieuze 'voorstelling' omtrent dit Kindeken het 'begrip' schuilt dat heenwijst naar het zich, door tegenstellingen heen, ontwikkelen tot mensch van wat zij het Absolute of God noemt.

Deels weten zij ook, en dit weten is een waarin zich zelfs sommige theologen onder de hedendaagsche Modernen verheugen, dat dit Kindeken maar een kind der verdrinking is en in de werkelijkheid nooit bestaan heeft; dat er geen Jezus geweest is.

Tegenover deze tegenstellingen der valsche, ijdele genaaemde wetenschap der vorige en

dezer eeuw staat nu onze wetenschap des geloofs.

Des geloofs, dat allereerst een zeker weten of kennen is, waardoor wij het al voor waarachtig houden wat God ons in Zijn Woord openbaard heeft, ook omtrent het Kindeken liggende in de kribbe.

En dat weten wij, niet door ervaring, maar doordat de Heere het ons verkondigt door middel van Zijn in schrift vastgelegd Woord. Het ons heeft openbaar opdat het ons niet verborgen zou blijven, het ons heeft geleerd opdat het ons niet onbekend zou zijn, dat dit Kindeken is het Woord dat in den beginne was, dat bij God was, dat God was. Het Woord dat is vleesch geworden, het ideaal dat werkelijkheid is geworden. Wij weten, dat dit Kindeken niet is de mensch geworden God, want God wordt niet doch 'z', maar 'God' openbaard in het vleesch". De Zoon, die in de eenheid van het Goddelijk Wezen met den Vader en den Geest van eeuwigheid God is, die is een Goddelijke, niet een 'Godmenscheit' persoon en dit blijft ook als en nadat hij geboren werd niet uit den wil des mans' maar uit de Maagd Maria.

Wij weten, niet door ervaring, maar doordat God het ons in de Schrift verkondigt, dat dit Kindeke de geboren Messias is, aan Israel beloofd, de Christus, de van God gezalfde, onze Redder, onze Zaligmaker.

Wat ons dus in de Schrift openbaard wordt gelooven wij, omdat de Heilige Geest in onze harten getuigt van de goddelijkheid van den inhoud der H. Schrift en de Bijbel dus niet is, een verzameling van geloofservaringen van menschen', dus niet een woord van menschen, maar in den meest strengen zin, het Woord van God.

De Kerk van Christus heeft, wat zij dus door de Schrift geleerd heeft omtrent Hem, die als pasgeboren Kindeken liggende was in de kribbe, in haar z. g. Apostolische Geloofsbelijdenis, dit reeds voor haar leden en tegenover Joden en Heidenen uitgesproken in de 2e eeuw. In die Artikelen welke handelen van God den Zoon en onze verlossing, Artikelen waarvan niet één enkel, leest ze maar na, onder onze 'ervaring' valt.

Toch bleef er ook zoo voor het Christelijk denken mysterie of verborgenheid en zooal niet alleen, dan toch ook, is door de tegenstellingen, die uit de joodsche en Heidensche denkwereld opkwamen en in de Christelijke denkwereld indrongen, sedert de 3e eeuw omtrent den persoon van Christus en de verhouding van zijn Godheiden menscheit en van Zijn Goddelijk en wenschelijk willen en ook van Zijn merk een dogma ontstaan. Een dogma, als alle christelijke dogma's of leerstellingen, bezinning der Kerk op wat zij weet uit de Schrift, door haar onder woorden gebracht en met gezag voorgedragen om te gelooven. Het dogma bij welks vorming het westersche denken, door Aristoteles, den Grieksen denkmeester geschoold, dienst heeft gedaan, maar wat den inhoud betreft, heeft de Heere daarbij Zijn belofte vervuld, dat de Geest der waarheid de Zijnen in al de waarheid zou leiden.

En zoo is dan ook het dogma omtrent den Christus, niet uitdrukking van de geloofservaring der Gemeente, maar aan de Schrift steeds toetsbare leerstelling van wat de Kerk omtrent Hem geloofd en belijdt.

Dat niet door allen wordt geloofd wat de Heere ons in Zijn Woord omtrent Zijn, als Kindeke geboren, Zoon openbaart, wijst op die scheiding in de een menscheit tusschen wedergeborenen en niet-wedergeborenen, waarachter ligt Gods Vóórbeschikking van eeuwigheid met haar verkiezing en verwerping. Zijn Voorbeschikking waarvan gij ook voor u denken niet ontkomt, indien ge daarin God, door te eerbiedigen Zijn Souvereiniteit over Zijn schepselen, God laat.

Of dan het leven niet voorafgaat aan de leer? Zeker, want om wat de Heere ons bekend maakt, ons onderwijst, ons openbaart, te kunnen gelooven, te kunnen willen-gelooven, moet in ons onbewust zieleleven, het daarvoor verdonkerd denken en daartegen voortdurend willen van ons ik, door de wederbarende genade, door insetting van nieuw leven, worde omgezet. Maar toch blijven leven en openbaring twee, en is openbaring dus iets anders dan mededeeling van leven. En dit geldt ook voor wat de Heere ons verkondigt in Zijn woord omtrent het Kindeken van Bethlehem liggende in de kribbe. Van wat wij, als leden onzer Kerk, tegenover andere medechristenen en tegenover de niet- en tegen-christelijke wereld belijden. En wij deze belijde-

nis steeds toetsbaar is aan de Schrift, in de Schrift, door God neergelegd in deze wereld van leugen en dwaling, waarachtig is ook al zou niemand aan haar gelooven, is de diepste grond van ons geloof dan ook niet onze ervaring, maar de Schrift, Gods Woord.

Of er dan omtrent den Christus, den als Kindeken geboren, geen ervaring is? Zeker, denkt aan dien, de herders evangeliseerende, ze „goede boodschap“, zij blide tijding verkondigenden engel en aan hun dan straks van dat Kindeke wederkeeren, „verheerlijkende en prijzende God over alles wat zij geboort en gezien hadden“.

Denkt maar aan wat wij, Gereformeerden, belijden wat wij gelooven omtrent de H. Drie-eenheid. Omtrent den eenigen God, Die is een enig wezen, in hetwelk zijn drie personen. En dat wij dit weten, „zoo uit de getuigenissen der Heilige Schriftuur, alsook uit de werkingen der drie personen en voornamelijk uit de gene, die wij in ons gevoelen“ en dus ook uit die des Zoons. Uit de toepassing Zijner voor ons verworven, al onze zondschuld uitdelende gerechtigheid en uit Zijne, van onze zondsmet, eens in ons sterfen, ons volkomen reinigende heiliging.

Of er dan geen ervaring is? Denkt maar aan ons belijden, dat „de verbergung van het aangezicht des verzoedenden Gods bitterder is dan de dood en de aanschouwing zoeter dan het leven“.

Het Kindeken in doeken gewonden en liggende in de kribbe.

Het ingewikkeld Kindeken.

Ingewikkeld ook in dien zin, dat wat toen bij Hem nog onwikkeld of involutief was, later, als Hij „toegenomen is in wijsheid en grootte en in genade bij God en de menschen“, tot ontwikkeling of evolutie zijn gekomen. En dan zal in den Christus zoo heerlijk uitschitteren het gebruik van de Goddelijke macht en kracht, die hij als Kindeke reeds bezat. Uitschitteren in zijn wonderen, maar ook in het u. sterken tot het „God liefhebben boven alles en uw naaste als uzelf“, en eens bij uw sterfen, in het u tot Zich nemen in zalige eeuwigheid en eeuwige zaligheid in het huis Zijns Vaders met de vele woningen.

Als geloovigen, aan wie door God is verkondigd, geopenbaard, onderwezen en geleerd wat het Kindeken liggende in de kribbe was, aanblijven wij op den Kerstdag, den feestelijken gedenkdag Zijner geboorte, met al wat Christen is, Jezus Christus als onze Heere en onze God. G.

Arm geworden daar hij rijk was.

Want gij weet de genade van onzen Heere Jezus Christus, dat hij om onzen wil is arm geworden, daar hij rijk was, opdat gij door zijne armoede rijk zoudt worden. II Cor. 8:9.

Als we met de herders uit Efrata's velden ons weer opmaken om het Kindeke, dat in Bethlehem geboren is, te begroeten, dan treffen ons altoos weer de tegenstelling tusschen den Koningstitel, dien dat Kindeke draagt, en de armoede, waarin het geboren is. „Heden is u geboren“, had de Engel hun verkondigd, „de Zaligmaker, welke is Christus, de Heere, in de stad Davids“. En kon er na die blijde boodschap groter beproeving voor hun geloof denkbaar zijn dan dat, als teken om dat Kindeke te vinden, hun gezegd wordt: „ijlt uit het vinden in een stal, liggende in een kribbe, in doeken gewonden“. Moesten zij, die zelf herders waren, niet dubbel verstaan al de veredelde armoede, die daarin lag, dat dat Kindeke, de Heere Israels, de Messias, die beloofd was, het Koningkind uit Davids' stam, niet in een Koninklijk paleis, maar in een stal geboren was en geen andere ligplaats voor dat Kindeke werd gevonden dan de voederbak van het vee met wat stroo geuld, en dat er geen ander dek was dan de blootheid van dat Kindeke te dekken dan wat doeken, waarin Maria het wond. Kon zulk een Kindeke, in zooveel armoede geboren, wel de beloofde Messias zijn, die het vervallen huis van David in heerlijkheid oprichtten en Israël zijn volk verhoogen zou?

Zoo lag in de armoede, die het teken was, waaraan dit Kindeken herkend zou worden, wel een zeer ernstige geloofsbeproeving voor de herders. En al is voor ons die geloofsbeproeving weggenomen, omdat we weten, dat de weg naar den Troon van God leidde en we Hem nu zien met ere en heerlijkheid gekroond, toch blijft dat armelijke van die geboorte, die stal en die kribbe en die doeken, het meest aangrijpende uit het Evangelieverhaal. Vooral tot het vrouwelijk hart spreekt dat alles een zoo ontroerende taal. Want elke vrouw onder ons, die moeder zal worden van haar eerste kindje, zorgt maanden reeds van te voren, dat alles bereid is; de kleertjes met eigen hand gemaakt; het zachte wiegje, waarom het gordijn zich plooit, dat het al te felle zonlicht moet weren. En als dan de ure nadert, dat het kindeke geboren zal worden, wordt een rustige stille kamer in orde gebracht, is er de hulp van heelmeeester of vroedvrouw, wordt alle onnoodig gedruisch vermeden. Zoo is alles op de komst van het kindeke aangelegd en voorbereid. En waar we zóó voor de komst van ons eigen kindeke zorgen, hoe diep treft ons dan de tegenstelling met dat Kindeke, dat onze Zaligmaker en Heere zijn zal en dat in een stal werd geboren te midden van het vee; waarvoor geen wieg gereed was en dat in een kribbe werd neergeveld; dat gewonnen werd in doeken, die Maria toevallig bij zich had. Zelfs geen eigen kleed was er voor dat Kindeke gereed. Anders zou dat: „in doeken gewundene geen tekenen zijn geweest, waaraan dit Kindeke kon worden herkend.

Zoo teekent het evangelisch verhaal ons de armelijke omstandigheden waarin dat Kindeke geboren is. Het is daarop vooral dat in de Kersprediking de nadruk wordt gelegd. Dat is het wat het hart der hoorders treft en ont-

roert. En toch, wat zijn die uiterlijke armoeden van die harde ruwe krib en die schamelde doeken, waarvan dat Kindeke in zijn nog onbewust stieleven zelf nog niets gevoeld en bespeurd heeft, vergeleken bij de innerlijke verarming, waarop de Apostel doelt als hij zegt, dat Christus, daar hij rijk was, arm is geworden om onzen wil. Die armoede van dien stal en die kribbe en die doeken kunt ge ook nu nog bij een kind, uit even arme ouders geboren, terugvinden; die armoede ontroet u alleen, omdat ge denkt aan de tegenstelling met wat andere, uit rijkere ouders geboren kinderen bij hun geboorte gereed vinden. Maar het arm worden van dit Kindeke, waarop de Apostel wijst, vindt ge bij geen kindeke, hoe nederig van geboorte, hoe in ellende en ontbering ook ter wereld gebracht, ierig. Want dit Kindeke was vóór zijn geboorte rijk, nameloos rijk; het had schatten, zoo als geen Vorst op aarde bezat; het droeg meer dan een Koningskroon; het was de Heer van hemel en aarde. En dezen rijkdom verzaakte het, het gaf al die schatten prijs, het werd arm, doodarm, niet in de eerste plaats omdat het in een stal werd geboren en in een kribbe werd neergelegd, maar omdat het van al die Goddelijke heerlijkheid zich ontdiende, in alle ding om gelijk werd, arm zooals wij, na onzen droeven val in zonden, allen geworden zijn.

Dat is de diepe vernedering en verarming, waarop de Apostelen telkens ons wijzen, wanneer zij over de geboorte van dat Kindeke spreken. Zoo doet het de Apostel Paulus in den brief aan de Philippenzen, wanneer hij zegt, dat hetzelfde gevoel in ons moet zijn, dat in Christus Jezus was, die in de gestaltenisse Gods zijnde en het geen roof achtende Gode even-gelijk te zijn, zich zelven vernietigd heeft, de de gestaltenisse eens dienstknechts aangenomen hebbende en den menschen gelijk geworden zijnde. Hij die de eenige Zoon des Vaders was, in de gestalte van een dienstknecht op aarde gekomen, kan er dieper vernedering, banger verarming worden gedacht? En nog sterker drukt de Apostel Johannes die vernedering uit als hij in zijn Kersverhaal zegt: het Woord is vleesch geworden. Het Woord, waarvan hij eerst alle heerlijkheid bezonnen had; dat van eeuwigheid bij God was en God zelf; door hetwelk alle ding is geschapen; dat het leven en het licht der menscheid was, dat Woord vleesch geworden. Niet mens, maar vleesch. Want vleesch is in de taal der Schrift onze mensche-lijke natuur, niet in haar ongerepte staat, zooals God ons schiep, maar zooals we door de zonde geworden zijn, gebogen onder den vloek en de ellende, arm en vernedert, aan de macht van verdrijf en dood onderworpen. In dat vleesch is het Woord ingegaan, in alles om gelijk, uitgenomen alleen de zonde. En datzelfde bedoelt nu ook de Apostel Paulus, als hij hier, in den brief aan de Corinthiërs, zegt, dat Christus, daar hij rijk was, arm geworden is. Zoo eerst kan de diepte van dit woord eenigzins door ons worden verstaan.

Maar al moet daarop, zullen we niet in de oppervlakkigheden blijven hangen, in de eerste plaats onze overdenking bij het heilig Kersfeest gericht zijn, daarbij blijven stilstaan mogen we niet. Want de Apostel zelf voegt er aan toe, dat Hij die rijk was, arm is geworden om onzen wil, d. w. z. om ons die arm waren, weder rijk te maken. En ook daaruit blijkt, dat de Apostel hier niet aan uiterlijke armoede, aan geldgebrek en rijkende zorg voor het levensbestaan, gedacht heeft. Want die armoede is niet het deel van al Gods kinderen, en de komst van het Kindeke in Bethlehem heeft die armoede ook niet van ons weggenomen. Rijk in aardse goederen wordt men door dat Kindeke niet. Er is hier sprake van geestelijke armoede, zielsellende, van het missen en ontberen van het hoogste goed, d. w. z. van de gemeenschap met onzen God. En om die armoede der ziel van ons weg te nemen, om onze Rijkmaker te kunnen worden, moest Christus, die rijk was in de heerlijkheid, die hij bij den Vader had, arm worden, zoo arm, dat hij aan het kruis klagen zou: Mijn God mijn God waarom hebt Gij mij verlaten. Arm door reeds van zijn geboorte af den vloek Gods voor ons te dragen. Want eerst door die armoede kon hij ons, doodarmen, weer rijk maken, rijk in de genade onzes Gods, rijk in de gemeenschap des Heeren, rijk in de liefde des Vaders.

Wie die armoede niet kent, niet die naaktheid van de ziel, niet dien honger en dorst naar de gerechtigheid, heeft daarom aan dat Kindeke van Bethlehem niets. Rijken worden bij die kribbe ledig weggezonden, zooals Maria zou, maar hongerigen worden met goederen vervuld. Want dat Kindeke, dat doodarme kindeke in de krib, is zoo nameloos rijk. Het brengt de schatten des hemels voor de armen mede. Heeft de Vader niet met dat Kindeke alle ding ons geschonken? En het vraagt, om al die hemelsche schatten u te schenken, van u geen goed, geen wierook en geen myrrhe, geen gaven en geen tribuut; het vraagt alleen, dat ge als armen komen zult. Zalig zijn de armen van geest!

Maar bewonder en aanblijf dan ook bij die kribbe de genade van onzen Heere Jezus Christus.

Hij komt in die diepe vernedering en verarming niet om voor zich zelf iets te zoeken of te vinden. Hij was zoo rijk, dat hij geen nieuwen schat noodig had. Wat hem bewoog tot die daad van vernedering, van glorieverlating, van zelfvernietiging was alleen Zijn liefde tot ons. Om onzen wil is hij arm geworden. Die liefde doorgonden kunnen we nooit. Ze is te diep, te groot, te machtig, dan dat wij haar kunnen verstaan. Wat we alleen kunnen is, telkens opnieuw, ook nu weder op ons Kersfeest, naar dat Kindeke te gaan om ons door die liefde te laten koesteren en verwarmen, te laten dragen en verkwikken, en door haar ons weder rijk te laten maken in onzen God.

H. H. K.

Amsterdam, 17 Dec. 1920.

Wel zeer kort na het overlijden van onzen hoofdredacteur treft ons een nieuwe slag, doordat onze trouwe medewerker van de Kindertribune, de heer A. J. Hoogenbirk, door den dood van ons weggenomen werd. Hoewel hij reeds geruimen tijd lijdende was, had toch niemand en ook hij zelf niet verwacht, dat het einde zoo spoedig komen zou. In ons laatste nummer opende hij nog een nieuw verhaal, waarin hij het leven van Gaspar de Coligny zou beschrijven. Maar ook hier bleek, dat de mensch wikt en God beschikt. Plotseling maakte de dood aan zijn leven en daarmee ook aan zijn arbeid een einde.

Nu hij is heengegaan, mag een woord van waardeering voor zijn trouwen arbeid aan ons blad, — meer dan veertig jaar nam hij dien waar, — niet ontbreken. Hij wist onze kinderen op onderhoudende wijze bezig te houden, niet alleen

door zijn verhalen, maar ook door zijn bereidwilligheid om op allerlei vragen hem gedaan, een antwoord te geven, waarbij de veelzijdigheid van zijn kennis bleek. Moge God de Heere zijne weduwe, die zoo geheel alleen achter blijft, met Zijne vertroostende genade nabij zijn.

De liefhebberijcomédie.

Nog altoos gaat in onze kerkelijke pers de kloppacht voort op de studenten der Vrije Universiteit, die bij het achtst lustrum van het Corps een toneelstuk hebben opgevoerd. Een dezer redacteurs begint zelfs de vrij onkiesche aardigheid van te beweren, dat de studenten, die Dr. A. Kuypert ten grave hadden gebracht, nu ook bezig waren de Vrije Universiteit te begraven. Waarbij hij blijkbaar vergat, dat juist Dr. A. Kuypert telkens er op gewezen heeft en in de *Herant* en in de *Standaard*, dat het opvoeren van stukken door studenten nooit door onze Gereformeerde vaders veroordeeld was en Calvijn te Genève daaraan zelfs zijn goedkeuring had gehecht.

Nu hebben we, wat onze studenten in dit opzicht verkeerd hebben gedaan, openlijk afgekeurd. Zulk een opvoering mag nooit een publiek karakter dragen en de keuze van het op te voeren stuk moet van zedelijke ernst getuigen. Zelfs voegen we er thans aan toe, dat we het ten zeerste betreuren, dat de studenten, die dit stuk hadden ingestudeerd, enkele avonden na het lustrumfeest ditzelfde stuk nogmaals, zij het dan ook op uitdrukkelijk verzoek van „Patrimonium“, hebben opgevoerd. Waar het opvoeren van dit stuk in brederen kring aanstoot had gegeven, werd zóó deze ergernis noodloos vermeerdert.

Indien dan ook op deze punten de critiek zich had gericht, zouden we haar van harte onderschreven hebben. Maar we kunnen dit niet doen, wanneer het opvoeren van een stuk in besloten kring door studenten als een op zichzelf zondige en verkeerde daad veroordeeld wordt. We weten zeer wel, dat bij ons Gereformeerde volk over „al algemeen een diepe afkeer gevonden wordt van al wat naar toneelvoorstellingen ook maar zweemt. Sommigen trekken dat zoover, dat ze zelfs het houden van toespraken op Jongelingsverenigingen afkeuren. Maar hoe veel eerbied we ook voor deze puriteinsche opvatting hebben, men heeft het ook te dragen, dat niet allen in onzen kring deze absolute veroordeeling deelen. Daarom elkaar over en weer te verketteren, gaat niet aan.

En te zonderling doet deze kloppacht op de studenten der Vrije Universiteit aan, waar het een bekend feit is, dat ook de studenten aan de Theologische School in zulk een liefhebberijcomédie geen het minste kwaad zien. Bij het laatste lustrum van het studentencorps aan de Theologische School werd een stuk van Frederik van Eeden opgevoerd: De student thuis, dat in zedelijke waarde zeker niet boven het thans zoo beruchte Tante Charley staat. Niet alleen de studenten woonden die opvoering bij, maar ook de hoogleraren der Theologische School. Van eenige critiek die hierop gevallen is, vernamen we niet. De *Bazuin*, die mede doet aan de veroordeeling van de studenten der Vrije Universiteit en onze houding slap noemde, zweeg toen. Meent de redacteur, dat het opvoeren van zulk een liefhebberijcomédie zonde is, dan zou het zeker in de eerste plaats roeping zijn geweest dit kwaad in eigen kring aan te tasten.

We schrijven dit niet om ons achter het voorbeeld der Kamper studenten te verschuilen. Maar wel om de vraag te stellen, of deze scherpe aanval op de studenten der Vrije Universiteit niet een meten met twee maten is. Acht men het opvoeren van zulk een toneelstuk verkeerd, dan veroordeelen men dit overal waar het plaats vindt, maar make er geen stok van om er de Vrije Universiteit mee te slaan.

Synode en publicatie.

Naar aanleiding van het verschijnen kort na elkander van de Handelingen der Haagsche Synode en de Acta van de Synode door onze Kerken te Leeuwarden gehouden, heeft de *Nederlander* onder bovenstaanden titel een uitvoerige beschouwing gegeven over de wijze, waarop beide Synodes den democratischen eisch van publiciteit behartigen.

Metterdaad is dit een niet ondankbaar onderwerp, en men zou hebben mogen verwachten, dat de *Nederlander* aan de Haagsche Synode het voorbeeld onzer Synodes eens had voorgelaten, om haar te leeren hoe in onze dagen de publieke zaak ook publiek moet behandeld worden en een Synode rekening heeft te houden met de Koningin der aarde, de Pers.

Naar het bekende spreekwoord is het toch een goed vriend, die ons onze feiten toont. En de warme vriendschap, die de *Nederlander* voor de Haagsche Synode toont, — hoe geheel anders oordeelde Groen van Prinsterer over dit caesars-papistisch instituut — zou juist daardoor het best aan het licht getreden zijn. De tegenstelling is toch al te sterk. De Haagsche Synode vergadert in een besloten huis. Als de heeren binnen zijn, gaan de deuren dicht. Niemand mag de vergaderingen van dit hoogste college der hiërarchie bijwonen. Geen verslaggever van de pers wordt toegelaten. De Synode doet zelfs alsof geen pers bestond. Ze zorgt niet, dat de pers terstond mededeeling van hare besluiten ontvangt. En eerst maanden na afloop van hare zittingen verschijnen hare Handelingen in het licht. Nu willen we niet roemende onwijzen worden, maar daartegenover mogen we toch trotsch zijn op onze Synodes. Deze komen samen in een publiek Kerkgebouw; de

vergaderingen mogen door elk lid der Gereformeerde Kerken worden bijgewoond, en bij belangrijke zittingen is het Kerkgebouw vaak, zelfs tot de gaanderijen toe, gevuld. Er is niets geheimis of verborgens. En de Synode, die de macht van de Pers verstaat, zorgt door een daartoe aangewezen Commissie, dat terstond aan heel de Pers mededeeling wordt gedaan van hare besluiten. Aan den eisch, die op het gebied van het volkerenrecht al luidere gesteld wordt, dat het uit moet zijn met de geheime diplomatie en dat de publieke zaak ook publiek moet behandeld worden, — een eisch met warmte ook door de *Nederlander* bepleit, — hebben onze Synodes reeds lang voldaan. Natuurlijk kan daarom niet alles publiek behandeld worden. De voorbereidende arbeid in de commissie-vergaderingen geschiedt, zelfs bij ons Parlement, niet publiek. En zoo kunnen er ook tuchtgevallen voorkomen, die niet voor publieke behandeling vatbaar zijn. Maar onze Synodes hebben ook in dit opzicht van een ruime opvatting blijk gegeven. De commissie-vergaderingen mogen door alle leden der Synode en zelfs door de afgevaardigden der buitenlandsche Kerken worden bijgewoond. De rapporten dezer Commissie-vergaderingen worden in publieke zitting voorgelezen. En waar het een tuchtzaak betrof als van Ds. Netelenbos, is de „zaak niet in een gesloten, maar in een publieke zitting behandeld. Ds. Netelenbos heeft publiek gesproken, na voorlezing van het rapport. Elk lid der Synode had het recht over dat rapport het woord te voeren. En het rapport dat al de vraagpunten bevatte van het onderzoek en de antwoorden daarop schriftelijk door Ds. Netelenbos gegeven, is publiek voorgelezen.

Intusschen, wie verwachten mocht, dat de *Nederlander*, die zulk een warm voorstander van publicatie is, onze Synode eenigen lof — we zijn zeer bescheiden — zou hebben toebedeeld, vergist zich. De paladijn der Hervormde Kerk, die hier aan woord is, schreef heel dit artikel juist om te betoogen, dat de Haagsche Synode allen lof verdient voor haar publiciteit en de Synode onzer Kerken wordt daarentegen beschuldigd, dat ze aan geheime diplomatie doet, het licht schuwt en de duisternis mint. Zelf is de schrijver verward, dat hij tot een conclusie kwam, die zoo lijrecht tegen de algemeene opinie ingaat. En indien de Haagsche Synode een ridderorde kon uitdeelen, had zeker de *Nederlander* deze verdiend.

Vraagt men nu hoe het mogelijk is, waar de feiten zoo klaar en duidelijk zijn, om zulk een pleidooi voor de Haagsche Synode te leveren, dan is het antwoord niet moeilijk. Een advocaat, zegt men, kan zwart wit praten en wit zwart, wanneer hij voor de rechtbank een beschuldigde te verdedigen heeft. En deze advocaat der Haagsche Synode verstaat deze kunst uitnemend. Ge zoudt, na zijn betoog gelezen te hebben, gaan twijfelen of niet metterdaad onze Synode bij de Haagsche Synode een lesje in publiciteit mocht gaan nemen.

Onze lezers zelf mogen oordeelen, waar we dit stuk uit het pleidooi in zijn geheel aan hen voorleggen:

Op dit punt voert nu de vergelijking der beide Acta tot een weinig verwacht resultaat: de Acta der Hervormden zeggen zeer veel, die der Gereformeerden zeer weinig.

Natuurlijk vormen zij niet het eenig middel, waardoor de buitenwereld kan ingelicht worden omtrent hetgeen ter Synode is behandeld. Daarnaast kunnen de couranten-verslagen komen, hetzij van leden der Synode, hetzij van buitenstaanders.

Reeds hier echter eenzijdige ongedachte tegenstelling.

De Hervormde Synode is een besloten kring; maar elk der groote bladen heeft onder de leden een correspondent, die naar eigen smaak en naar eigen verantwoordelijkheid verslagen voor hunne bladen schrijven. De Gereformeerde Synode is openbaar, doch de verslagen voor de gansche pers worden geleverd door een officiële pers-commissie van twee personen. Het is zonder meer duidelijk, dat de meerdere openbaarheid hier aan de zijde der Hervormden is.

Maar het publiek dan, dat bij de Gereformeerden aanwezig mag zijn en bij de Hervormden is uitgesloten?

Men schijnt ook op dit punt voorzichtig te worden. De nettelige Synode van 1892, die o.a. handelen moest over de vereniging der vroegere Afscheiden en Dolcerenden, was geheel publiek en ons is een niet-Gereformeerde bekend, die toen een zeer onoverkwijkelijk debat tusschen vooraanstaande mannen heeft meegemaakt en — als hij onkiesch was — zou kunnen navertellen. Thans, in 1920, werden alleen Gereformeerden toegelaten en tijdens de behandeling der kwestie-Netelenbos zelfs alleen belijdende leden van „Gereformeerde Kerk. De kiescheheid en finheid van behandeling der teere zaken wint ongetwijfeld langs dezen weg; maar de openbaarheid wordt er door tot een leus onder inhoud.

In de kwestie-Netelenbos is het gebleken. Toen is over de Synode in één der bladen een verslag verschenen naast het officiële persverslag; wat tot groote ontstemming geleid heeft. Maar Dr. V. Hepp heeft in de „Reformatie“ zeer juist opgemerkt, dat daarmee de zaak niet afgedaan is. Hij vroeg meer dan de „officiële Korte Verslagen“ en acht, dat de Gereformeerden dit onderwerp onder het oog moeten zien: het hartelijk meelovend publiek moet snel en uitvoerig ingelicht worden en mag niet op de Acta moeten wachten.

Voorzichtig zal hier zeker noodig zijn. De tweeërlei verslagen van uit den Hervormden en den Gereformeerden kring herinneren al te zeer aan de bovenomachreven geheime en openbare diplomatie. Van wat er waarlijk is geschied, verschaffen de Hervormden ons wel een veel meer levend beeld dan de Gereformeerden.

Doch nu de officiële Handelingen! Hier brengt de vergelijking een nog veel zonderling resultaat. De Acta der Gereformeerden geven in het geheel geen beeld van het gebeurde. Het onderwerp, het rapport, de naam van den rapporteur, het besluit: ziedaar alles. Louer formeel. Wie de Han-

delingen der Hervormden leest, vindt de discussie, de argumenten van en tegen, de namen der sprekers, dikwijls de namen der voor- en tegenstemmers. Een levend, groeiend beeld. Een publicatie van bijzonderheden met naam en toenaam. Niet eens alrijd prettig voor de betrokkenen.

Toch is het mogelijk, dat de Acta der Gereformeerden vrijwel volledig zijn, indien er namelijk in de zittingen der Synode weinig gebeurt, omdat alles in geheime commissie-vergaderingen is geredigemaakt. De lezing van de Acta 1920 drong deze gedachte zeer sterk ons op; het is eenvoudig onmogelijk, dat niet meer gebeurd is dan wat hier wordt verhaald.

Neem nog eens de kwestie-Netelenbos. Wij nemen haar, omdat zij toch zeker de gewichste was: een predikant afzetten, is geen kleinigheid! Een later geslacht zal willen weten, wat er geschied is; het zal dit uit de Acta niet leeren. Hier zijn twee en twintig pagina's bijlagen, behelzende brieven, een verhoor van ds. Netelenbos, een rapport, een voorgestelde conclusie. Hier is de behandeling in de Synode verhaald in weinig regels. Het rapport wordt gelezen, niemand vraagt het woord: ds. Netelenbos spreekt, wat hij zegt wordt niet medegedeeld; de conclusies komen in stemming en worden aangenomen met algemeene stemmen; de voorzitter spreekt ds. Netelenbos toe, de toespraak wordt woordelijk medegedeeld; ds. Netelenbos wordt uitgesloten. Dat is alles.

Dat kan natuurlijk niet alles zijn. En niet slechts hier stellen de Acta teleur; zij doen het telkens. Wij komen als buitenstaanders, als Nederlandsche volk omtrent niets te weten van wat er geschied, gegroeid, ge worsteld is.

De Hervormden zeggen meer dan de Gereformeerden. Het resultaat verrast ons zelf. En wij herhalen met breeder zin dan waar in hij ze schreef, de woorden van dr. Hepp: „In elk geval berustte men in den bestaanden toestand niet“.

Mogen we thans bij dit stuk enkele aantekeningen maken om te laten zien, hoe weinig deze advocaat op de hoogte is van de zaken waarover hij schrijft?

Het eerste argument is dan, dat op de Haagsche Synode elk groot blad onder de leden een correspondent heeft, die naar eigen smaak en inzicht kan mededeelen wat ter vergadering verhandeld wordt, terwijl op de Synode der Gereformeerde Kerken een „officieel verslag“ voor de pers gereed gemaakt wordt.

De advocatenhandigheid nu ligt hierin, dat aldus een tegenstelling tusschen de Haagsche Synode en onze Synode gemaakt wordt, die bij elk onbevange lezer den indruk moet wekken, dat onze Synode dus verbiedt aan hare leden om een zelfstandig verslag aan de pers te leveren en alleen een officieel verslag geeft, waarop dan van toepassing is, dat een officiële waarheid dient om wat men niet publiek wil hebben te verbergen. Anders toch zou de tegenstelling, die hier gemaakt wordt, geen zin hebben.

Maar deze voorstelling is ten eenenmale onjuist, want onze Synodes hebben nooit verboden aan hare leden om een eigen verslag te maken voor de pers. Meer dan een lid der Synode heeft dan ook van deze vrijheid gebruik gemaakt en in het kerkelijke blad, waarvan hij zelf redacteur was, een eigen verslag geleverd. Zelfs heeft het *Algemeen Handelsblad* een der meest vooraanstaande leden der Synode, die in het moderamen zat, uitgenoodigd een ietwat meer benedeneerd persverslag te leveren, dat niet, als het officiële, zich tot de mededeeling der besluiten bepaalde. Dat niet alle groote bladen onder de leden onzer Synode zulke verslaggevers hebben, ligt niet aan de Synode, maar aan deze groote bladen zelf, die bij elkaar meer belangstellen in de Haagsche Synode dan in de Synode onzer Kerken. En doet het nu niet aan het kostelijk mal van Huyghens denken, wanneer de *Nederlander* daarvan onze Synode een verwijt maakt, alsof zij de publiciteit zou schuwen?

Ja wel, antwoordt de *Nederlander*, maar op de Synode heerschte toch groote ontstemming, toen in een der bladen naast het officiële persverslag een ander verscheen. En Dr. V. Hepp heeft toch zelf gevraagd, dat er meer zal gegeven worden dan de korte officiële verslagen, omdat het publiek niet wachten wil op de uitgave der Acta.

Het laatste argument kunnen we rusten laten, omdat het niet ter zake doet. Met de publiciteit der Synode heeft deze klacht van Dr. Hepp niets uitstaande. Hij wilde, evenals ook de *Herant* dit reeds vóór Dr. Hepp bepleitte, wat blijkbaar de *Nederlander* ontgaat is, dat bij gewichtige beslissingen de rapporten eerder zouden gepubliceerd worden, of althans hun inhoud kort zou worden samengevat. Maar de Haagsche Synode publiceert geen enkel besluit, laat staan dan een rapport, en laat, officieel, van al het beslotene de Kerk onkundig tot dat na maanden hare Handelingen het licht zien. Blijkt niet hieruit, hoeveel sterker de drang naar publiciteit in onze Kerken is dan in de Hervormde Kerk, waar zelfs nog nooit een klacht is gehoord, dat de Synode niet eerder hare Acta het licht laat zien.

Meer schijn heeft het eerste argument, maar het is dan ook niet dan schijn. Want goed bezien zegt het feit, waarop de *Nederlander* doelt, juist het omgekeerde. Op de Haagsche Synode wordt nooit een verslaggever van een blad toegelaten; alleen de leden der Synode mogen een verslag schrijven. Onze Synodes passen dit ostracisme op de pers niet toe. Op de Leeuwarder Synode was bij elke publieke zitting een verslaggever van de provinciale pers aanwezig. Over den verdienstelijken arbeid van dien verslaggever is geen woord van critiek gevallen en de Synode is nooit ontstemd geweest, omdat een „ander verslag“ naast het officiële verscheen. Er is alleen captie op gemaakt, dat deze verslaggever ten opzichte van één zitting, waarbij de voorzitter uitdrukkelijk verzocht had aan de verslaggevers zich te onthouden

van het den, zich en door leiding had keerde voor een ander onjuist verming der gevolge v digd, ook ware voor terwijl de Synode lag Het kost woorden z wanneer d bewijs aanb citeit schuy

Maar de niet tevred toegankelij meerde Ke altoos in) en niemant ling, daar Over deze Synode w Synodes h den kreesf 1892, was ingen w saamsmelti Doerende meer, dat Gereformee formeerde kelijk, ook tegenwoord voor leden Nu weten de *Nederla* Synodale Synode der van de N ken en e Kerkengroe wil niet b is geen d beide voor althans wa Gereformee reeds op genomen, voor leden maar, zo Synodes b der Gerefo Voorts we maakt vo Christelijk van Gerefo formatie, Reformatie de Synoda worden toe hiervoor t excepties meer is, meerde, a toch deze heeft hij gesmokkelde kan. Maar thans and vroeger, lig

Zoo blij argument, Synodes f beurde, o onderwerp, wijl de Ha de discuss voor en te zelfs dikwij stemmers, en groeien In dit stelling t lingen d niet daar liever de en weer sprekers v in onze E dat we e de Handel geven van sluiten. E phisch di bijen i om gen worde insinuatie, geheime co den afged niets zou rapport g zaak Nete het rappo vonden on het woord uitzonderin er telkens Men hee Slotemaker redacteur artikel zou kan dit nie te hoog vo een der di Alleen zo veroorloven

Hoewel i heradening opzichte v handelende zelf ongetv beschouwe dat de p beteringen ten deel z de Antirev zichte van geen reken